

Bioforsk Rapport

Vol. 1 Nr. 149 2006

Kulturlandskap Holt

Sluttrapport 1999-2006

Lars Svenson
Bioforsk Nord

Hovedkontor
Frederik A. Dahls vei 20,
1432 Ås
Tel.: 64 94 70 00
Fax: 64 94 70 00
post@bioforsk.no

Bioforsk Nord
Holt
Adresse: Pb. 6232
Tel.: 77 66 32 00
Fax: 77 66 32 44
holt@bioforsk.no

Tittel/Title:

Kulturlandskap Holt - Sluttrapport 1999 - 2006

Forfatter(e)/Autor(s):

Lars Svenson

Dato/Date: 22.10.2006	Tilgjengelighet/Availability: Åpen	Prosjekt nr./Project No.: 160067	Arkiv nr./Archive No.: 651
Rapport nr./Report No.: 149 / 2006	ISBN-nr.: 82-17-00130-8 978-82-17-00130-0	Antall sider/Number of pages: 14	Antall vedlegg/Number of appendix: 2

Oppdragsgiver/Employer:

Tromsø kommune, Fylkesmannen i Troms

Kontaktperson/Contact person:

Lars Svenson

Stikkord/Keywords:

Kulturlandskap, natursti, landbruk

Cultural landscape

Fagområde/Field of work:

Arktisk landbruk og utmarksforskning

Arctic Agriculture and Land Use

Sammendrag:

I 1999 startet daværende Planteforsk Holt et arbeid med en kulturlandskapssti over eiendommen. Arbeidet har i store trekk fulgt planen som ble laget i forbindelse med den første søknad om midler. Aktuelle gårdsveger er gruset for å gjøre de dyrka arealene bedre tilgjengelige for et gående publikum, og det er laget nye stier for å få til en samlet løype. Stiene er merket og skiltet med temaer fra natur, landbruk og kulturlandskap. I tilslutning til stien har det flere år vært dyrehold. Det har vært omvisninger i forbindelse med Forskningsdagene og Åpen dag på Holt. Prosjektet ble avsluttet i 2006 da alle planlagte strekninger var ferdig anlagt og tilknyttet det kommunal gangveg og lysløype.

Summary:

Holt Research Centre started working in 1999 on a nature trail through the cultural landscape of Holt. The work has in general been completed according to the plans that were presented in the first application for funding. The present trails across the property have been gravelled to make the area more accessible to the public, and new trails were made to form one main track. The trails have been marked and signposted with topics from nature, landscape and agriculture. Farm animals have been kept in the vicinity of the trail for several years. Guided tours have been given in connection with Research Days and Open day. The project ended in 2006 when all the planned parts of the trails were finished and connected to the net of trails made by the city of Tromsø.

Land/fylke: Norge, Troms

Kommune: Tromsø

Sted/Lokalitet: Holt

Ansvarlig leder/Responsible leader

.....
Olaug Bergset

Prosjektleder/Project leader

.....
Lars Svenson

Forord

Denne rapport omhandler prosjektet Kulturlandskap Holt i perioden fra 1999 til avslutning 2006. I denne perioden har Fylkesmannens landbruksavdeling og miljøvernavdeling og Tromsø kommune gitt tilskudd til prosjektet. Prosjektet ble endelig godkjent i forbindelse med ferdigbefaring med kommunens landbruksansvarlige Lars Petter Granmo i juni 2006.

Bioforsk Nord vil takke for støtten til prosjektet og håper at resultatet skal være til nytte for Tromsøs befolkning i årene framover.

Innhold

---

1. Sammendrag	4
2. Innledning	5
3. Arbeid i prosjektperioden	6
3.1 Stisystemet	6
3.2 Husdyr	6
3.3 Skilt	7
3.4 Vedlikehold	7
4. Faglige temaer og utadretta aktivitet	8
4.1 Faglige temaer	8
4.2 Utadretta aktivitet	8
5. Økonomi	9
6. Noen konklusjoner	10
7. Vedlegg	11
7.1 Kart over Holt-eiendommen	12
7.2 Regnskap 1999 - 2006	13

1. Sammendrag

I 1999 startet daværende Planteforsk Holt et arbeid med en kulturlandskapssti over eiendommen. Arbeidet har i store trekk fulgt planen som ble laget i forbindelse med den første søknad om midler. Aktuelle gårdsveger er gruset for å gjøre de dyrka arealene bedre tilgjengelige for et gående publikum, og det er laget nye stier for å få til en samlet løype. Stiene er merket og skiltet med temaer fra natur, landbruk og kulturlandskap. I tilslutning til stien har det flere år vært dyrehold. Det har vært omvisninger i forbindelse med Forskningsdagene og Åpen dag på Holt. Prosjektet ble avsluttet i 2006 da alle planlagte strekninger var ferdig anlagt og tilknyttet det kommunal gangveg og lysløype.

2. Innledning

I 1994 åpnet daværende Planteforsk Holt en natursti i Holtmarka. Naturstien ble laget i samarbeid med Landbrukskontoret i Tromsø kommune og Tromsø Museum.

Planteforsk Holt / Bioforsk Nord arbeidet fra 1999 videre med å lage en kulturlandskapssti på den dyrka innmarka til forskingssenteret. Etter hvert som arbeidet framskred har målsettinga vært å knytte de to stiene sammen til en enhetlig natur- og kultursti. Dette arbeidet ble fullført når den siste stistrekingen ble ferdigstilt våren 2006.

Målsettingen med prosjektet har vært å bidra til å skape bedre forståelse for landbrukets kulturlandskap, for landbruksforskning og for landbruk generelt blant innbyggerne i Tromsø by. Samtidig har det vært et ønske om å gjøre arealene på Holt-eiendommen bedre tilgjengelige for byens befolkning.

3. Arbeid i prosjektperioden

3.2 Stisystemet

Arbeidet med kulturlandskapsstien startet i 1999. En foreløpig løype gjennom gårdstunet ble planlagt, der aktuelle gårdsveger ble tatt i bruk. Disse ble gruslagt i det første arbeidsåret.

De første skiltene til den foreløpige løypa ble satt ut høsten 2000 og løypa ble tatt i bruk.

Seinhøstes 2001 ble det laget ny sti på en planlagt strekning av løypa parallelt med Kvaløyveien, på nedsida av Lille Strandheim. Det ble også satt ut permanent merking av stien i form av trykkimpregnerte stolper med rød markering i toppen.

Arbeidet som ble gjort i 2002 besto i innkjøp av grus og materiell og oppdatering av skilter. Det ble også satt opp nytt hovedskilt for Kulturlandskapsstien i tilslutning til parkeringen ved Biologisk klimalaboratorium. Det ble gjennomført omvisninger i forbindelse med Forskningsdagene, som ga mye positiv respons.

Arbeidet i 2003 kom i gang seint. Eksisterende stier ble utbedret med grus der det var nødvendig. En ny trasé sør for Holtvegen ble påbegynt og ferdigstilt fram til eiendomsgrensa mot Norheim. Det ble ryddet kratt i traseen vider mot "Bak-Olsen". Det ble laget to trebruer over grøfter til Holtvegen fra nordsida. Disse vil knytte sammen stien på nordsida og sørsida av Holtvegen.

Arbeidet med sti på sørsiden av Holtvegen ble ikke ferdigstilt i 2004 p.g.a. manglende ressurser.

Arbeidet med den siste strekningen kulturstien og sammenføring med naturstien var tenkt fullført i løpet av høsten 2005, men måtte avbrytes pga. at mye nedbør gjorde det vanskelig å arbeide med traktor uten store markskader. Det ble laget en delstrekning fra naturstien i vest gjennom skogen ned mot Kvaløyvegen, som blir endepunkt for den gjenværende strekning. I tillegg ble det laget en tilslutning mellom Kvaløyvegen og kulturstien i nord mot Åsgård, slik at stisystemet etter ferdigstilling i 2006 nå har to inngangspunkter fra Kvaløyvegen.

I 2006 ble så den siste strekningen fra skogen ned til Kvaløyvegen ferdigstilt. Fra første dag er denne strekningen svært mye brukt.

3.3 Husdyr

Dyrehold er et populært tiltak blant publikum. Dyreholdet startet sommersesongen 1999 da det ble laget en inngjerding i tilslutning til stien og kjøpt inn kalver og griser som ble holdt her fram til høsten.

Det ble i 2001 laget en mer permanent inngjerding i tilslutning til stien nedenfor Klimalaboratoriet, og det ble holdt griser i inngjerdingen hele sommeren. I 2002 var det ikke dyr på Holt. Året etter var imidlertid innghegningen igjen tatt i bruk for to villsvin som følge av at Holt tok seg av en rømling fra et arrangement i Folkeparken.

I 2003 ble det innvilget midler for "istandsetting og tilrettelegging for beitebruk av gammel kulturmark". Høsten 2004 ble det bygd et gjerdeanlegg i utmarka sør for Holtvegen, på arealer som i tidligere tider ble brukt som beitemark for husdyr. Beitet passer fortrinnsvis for hest og storfe.

I 2005 ble det holdt hest i inngjerdingen. Det ble gjort avtale med ridestallen på Åsgård om bruk av beitet. Beiting ble også brukt for andre arealer i "Bak-Olsen", men med midlertidige gjerder. Resultatet av beitingen ble svært godt. Konklusjonen så langt er at beitingen har vært en effektiv måte

for å stoppe gjengroinga og få tilbake det gamle beitelandskapet. Ridestallen på Åsgård er også fornøyd med å ha tilgang til alternative beitearealer i nærhet av stallen.

Inngjerdet hestebeite. Tydelig resultat av beiting mellom utside og innside gjerde. Informasjonsskilt og sti til høyre.

Dyreholdet er personalmessig svært ressurskrevende. Det har ikke vært mulig å finansiere stell av husdyr med hjelp av offentlig støtte eller egne midler. I de årene som det har vært husdyr har dette forutsatt frivillig innsats av personal ved Holt eller utenforstående.

3.4 Skilt

Høsten 2000 ble de første skilt satt ut med stolper i trykkimpregnert tre og tavle i forskalingsmateriale og pleksiglass. Arket med plakattekst og bilde er innplastet på enkel måte. Skiltene er laget med fargefoto og med enkel innplasting. Dette er en lite varig måte å produsere skilt på, og er grunnen til at skiltene er skiftet ut omtrent hvert år. Kostnaden for dette er imidlertid forholdsvis beskjeden, samtidig som det gir mulighet for å revidere tekster og å bytte plakater på en enkel måte.

I forbindelse med Forskningsdagene og Åpen dag på Holt 2001 ble skiltene fornyet og nye skilt ble laget og satt ut langs løypa. Alle skilt som var planlagt var nå på plass permanent.

Skiltene ble også fornyet i 2003 med mindre endringer av design og innhold.

I 2006 ble det satt opp et nytt hovedskilt ved Universitetets lagerbygning på sørsiden av Holtvegen. Skiltet har kart som viser løypenettet og en tekst med informasjon om stiene og landskapet. På samme skilt er også informasjon om Botanisk hages arboret, som disponerer arealer i området, og som på en fin måte supplerer mulighetene for nye kunnskaper om trær og busker.

I tillegg til hovedskilt ble alle informasjonsskiltene gått igjennom tekstmessig og redesignet med ny Bioforsk-design.

Fra gang- og sykkelvegen ved Kvaløyvegen er det satt opp to vegvisningsskilt med vandrersymbol mot "Bak-Olsen" respektive Holt. Det er også satt opp skilt i fra Holtvegen mot Bak-Olsen og vest for granplantefeltet henvisning mot Kvaløyvegen.

3.5 Vedlikehold

I prosjektperioden har det vært jevnt behov for vedlikehold av de ferdige strekningene. Det er blitt kuttet greiner som vokst over stien og slått gras rundt og i stien i de deler av traseen som er grasbevokst. I tillegg har det vært nødvendig med supplerende grusing.

4. Faglige temaer og utadretta aktivitet

4.1 Faglige temaer

Følgende faglige temaer for informasjonsskiltene var tatt med i den første planen for kulturlandskapsstien:

- Eiendommens og husenes historie
- Geologi og jordsmonn
- Kulturlandskap - hva er det?
- Kulturlandskap i Nord-Norge. Gjengroingsproblematikken
- Driftsformer på nordnorske gårdsbruk
- Økologisk landbruk
- Hva kan vi dyrke i nord?
- Hva spiser husdyrene i Troms?
- Vær og metereologiske registreringer

Disse temaer har i hovedsak blitt presentert på informasjonsskiltene, men det er også laget noen supplerende skilt til aktuelle temaer langs stien. Av disse kan nevnes; grovfôr, kløver og léplanting.

4.2 Utadretta aktivitet

Den første foreløpige løypa ble tatt i bruk i forbindelse med Forskningsdagene og Åpen dag på Holt høsten 2000. Det var god respons fra publikum på tiltaket så langt og det kom inn en del forslag til forbedringer av merking og annet som ble tatt til etterretning for det kommende arbeidet.

Også i 2001 var det Åpen dag på Holt i forbindelse med Forskningsdagene. Det ble arrangert guidet tur i kulturstien med godt oppmøte. Både TVTromsø og Bladet Tromsø hadde oppslag om Kulturstien.

Villsvinene som ble holdt i inngjerding sommeren 2003 fikk publisitet i lokalpressa og det var mye besøk fra barnehager og folk flest. Samme år var det gjennomført omvisninger ved Grønn Dag (01.06.) under Tromsø kommune sin miljøuke, og ved Åpen dag (21.09) i forbindelse med Forskningsdagene.

Etter oppgraderingen i juni 2006 ble stiene et fast innslag i Tromsøguiden i Nordlys. Det ble også publisert bilder fra stien som illustrasjoner.

Det har vært planlagt å utvikle et opplegg for skolene. Det har jevnlig vært kontakt med enkeltskoler og plakattekster har vært distribuert til interesserte. Noen skoler har laget egne opplegg ut fra skiltene i stiene, men det har ikke vært ressurser nok i prosjektet til å prioritere dette arbeidet. Det arbeides nå med en plan for utvikling av Holt til besøksgård / 4H-gård som vil ivareta disse behovene.

5. Økonomi

Den første støtten til kulturstiprosjektet ble innvilget i 1999 med 75.000 kr av "Spesielle tiltak i landbrukets kulturlandskap" (STILK). Sammen med egenandel fra Holt ble det arbeidet for disse midlene i 1999-2001.

For 2002 ble det bevilget midler fra Tromsø kommune (kr. 8.000), Fylkesmannens miljøvernavdeling (kr. 10.000) og Fylkesmannens landbruksavdeling (STILK, kr. 60.000) til videreføring av stisystemet og andre tiltak i kulturlandskapet. Bevilgningene var imidlertid en del redusert i forhold til budsjett og tilsagnet om STILK-midler kom først i juni. Dette førte til at planlegging og tiltak kom i gang seint og de tiltak som ble planlagt ble ikke fullført.

De følgende år ble videreføringen støttet med ytterligere friluftsmidler fra Fylkesmannens miljøvernavdeling. Til sammen er det bevilget kr. 40.000 av disse midlene i 2002, 2003 og 2005.

Fylkesmannens landbruksavdeling bevilget ytterligere 26.775 i 2003 til inngjerding for husdyr. Disse ble først brukt i 2004 grunnet sein tildeling.

Avsluttende bevilgning ble innvilget av Tromsø kommune fra de nye SMIL-midlene med kr. 50.000 i 2005.

Til sammen er det innvilget kr. 269.775 fra offentlige støtteordninger. Planteforsk / Bioforsk har bidratt med en egenandel på kr. 121.024. Den prosentvise egenandelen har variert i løpet av perioden og i de ulike tilsagnene. Gjennomsnittlig egenandel av det totale regnskapet er 31 %.

Fullstendig regnskap for hele prosjektperioden er vedlagt.

6. Noen konklusjoner

Traseen for kulturstien har til en viss grad blitt til underveis. Gjennom ulike foreløpige prøvestrekninger har den endelige strekningen blitt fastsatt. Fortsatt kan noen av delstrekningene diskuteres. Det gjelder særlig strekningen parallelt med Kvaløyvegen, der trafikken pr. i dag er lav på grunn av at gangvegen fungerer som hovedåre for den generelle gangtrafikken. Bare de som er spesielt interesserte i de faglige temaer har grunn til å trafikkere denne delen. Strekningen Kvaløyvegen - Bak-Olsen og videre inn i lysløypa og opp mot Elverhøy kirke er en ubetinget suksess med stor trafikk.

Standarden på kulturstien er noe lavere enn den først laga naturstien, og det er ønskelig å heve nivået noe, særlig på den sist laga strekningen mellom granplantefeltet og Kvaløyvegen.

Å kunne holde dyr på Holt har vært et sterkt ønske hos mange. Etter at Universitetets avd. for arktisk biologi flyttet til Breivika er dette trekkplasteret til et besøk på Holt borte for mange, særlig barnefamiliene. Som nevnt ovenfor er dyrehold svært ressurskrevende og det har så langt ikke vært mulig å finansiere eller organisere dette innenfor prosjektets rammer. Det er å håpe at arbeidet med besøksgård / 4H-gård vil kunne føre fram til et varig dyrehold.

Arbeidet med kulturstien har vært en lang prosess, under forskjellig ledelse og med varierende finansiering. Noe av grunnen til dette har vært at det har vært vanskelig å prioritere denne virksomheten, som har vært litt utenfor "kjernevirksomheten" til Planteforsk / Bioforsk. Viktigheten av å komme i dialog med byens befolkning gjennom å bruke området aktivt har imidlertid blitt mer og mer framtrødende de siste år. Det har vært viktig å vise befolkningen viktigheten å ha et grønt område "midt i byen" som samtidig med den pågående

forskningsvirksomheten kan nyttes til rekreasjon og kunnskapsformidling. Trafikken i stisystemet, som lett kan observeres, er et bevis for at tilrettelegging av landskapet for ferdsel er et viktig tiltak for å få folk flest til å bruke nærområdene aktivt.

Bioforsk Nord vil i fortsettelsen vedlikeholde stisystemet for egne midler. Det er også muligheter for at drifta vil kunne inkluderes i et kommende opplegg for besøksgård. Dette vil kunne gi muligheter for bedre økonomiske forutsetninger for å utvikle stienes pedagogiske potensial.

7. Vedlegg

Oversikt over vedlegg

Nr Emne

- 1 Kart over området
  - 2 Regnskapsoppsett for hele prosjektperioden 1999-2006
-

7.1 Kart over Holt-eiendommen

Forklaring:

Natur- og kultursti er markert med rød stiplet linje. Naturstidelen strekker seg rundt området som er markert "Arboret" (faller utenom denne rapport).

Rødt punkt angir hovedskilt og start for stisystemet.

7.2 Regnskap 1999 - 2006

Vedlegg 2

pr. 17.11.2006

Kostnader	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Totalt
Lønnskostnader (inkl. husleie, adm.)	1.386,00	13.875,00	10.872,00	13.475,00	75.035,00	20.175,00	17.850,00	46.886,40	199.554,40
Transport, maskiner	1.025,00	5.000,00	2.000,00	2.000,00		0,00	2.500,00	7.500,00	20.025,00
Utstyr, materiell	27.388,00	36.282,00	11.977,00	3.100,00	18.406,88	17.425,01	12.275,50	38.767,00	165.621,39
Administrasjon				1.000,00					1.000,00
Husleie									0,00
Opplæring, skoloring, kurs									0,00
Andre kostnader				975,81	3.255,99			366,40	4.598,20
Sum kostnader	29.799,00	55.157,00	24.849,00	20.550,81	96.697,87	37.600,01	32.625,50	93.519,80	390.798,99

Finansiering									
Tromsø kommune, nærmiljøanlegg				8.000,00					8.000,00
Tromsø kommune SMIL							12.347,01	37.652,99	50.000,00
Fylkesmannen, STILK-midler 1999	27.388,00	36.282,00	11.330,00						75.000,00
Fylkesmannen, STILK-midler 2003						26.775,00			26.775,00
Fylkesmannen, STILK-midler 2002					60.000,00				60.000,00
Fylkesmannen, friluftstiltak				10.000,00	20.000,00		10.000,00		40.000,00
Fylkesmannen, friluftstiltak fra 2002					10.000,00				10.000,00
Planteforsk / Bioforsk	2.411,00	18.875,00	13.519,00	2.550,81	6.697,87	10.825,01	10.278,49	55.866,81	121.023,99
Total sum	29.799,00	55.157,00	24.849,00	20.550,81	96.697,87	37.600,01	32.625,50	93.519,80	390.798,99

Planteforsk / Bioforsk	8,1 %	34,2 %	54,4 %	12,4 %	6,9 %	28,8 %	31,5 %	59,7 %	31,0 %
------------------------	-------	--------	--------	--------	-------	--------	--------	--------	--------

